

Groeten uit ..... Oefa

Jan Kaptein

Hieronder een kaart uit Oefa (**afb. 1a**), ten westen van de uitlopers van de Oeral. In 1574 werd hier een kleine vesting gesticht. Oefa was toen de meest oostelijke nederzetting van Rusland. In 1865 werd de stad hoofdstad van het nieuwe gouvernement Oefa.

Afb. 1a

In het stempel van deze kaart (**afb. 1b**) zien we УФА [UFA], en het is een standaard dubbelringsstempel. Voor de spelling hou ik zo mogelijk de Nederlandse Wikipedia als leidraad aan. Na Cyrillische aanduidingen staat tussen vierkante haken de transcriptie.

Afb. 1b

Afb. 1c

Op de beeldzijde staat een boodschap: geschreven: 22/12 1905, het is een kerstwens

Afb. 2a

Op de spoorkaart (afb. 2a) uit 1910 ligt links onderaan САМАРА [SAMARA] en rechts bovenin ЧЕЛЯБИНСКЪ [CHELYABINSK]. Ongeveer halverwege is het station УФА [UFA] aangegeven, ongeveer 1519 km ten zuidoosten van Moskou en 100 km ten westen van de Oeral. Nu is Oefa of Ufa de hoofdstad van de autonome republiek Basjkirostan binnen Rusland. Het is in grootte de 12e stad van Rusland met meer dan een miljoen inwoners¹. Bij Oefa komt een aantal rivieren bij elkaar: de Belaja, de Oefa en de Djomoj.

De Baedeker² uit 1914 heeft over Oefa te melden: ‘...prettily situated on the high right bank of the *Byélaya*, near its confluence with the *Ufá*’. Volgens deze Baedeker had de plaats destijds 103.000 inwoners.

Voor de geografie van tsaristisch Rusland kan men ook te rade gaan bij Brockhaus' Konversationslexikon (afb. 2b) (14. Auflage, 1894-1896) op internet³.

¹ In 2007: 1.130.001 inwoners. In 2002 50,5 % Russen, 28,1 % Tataren, 14,8 % Basjkieren en nog een aantal kleinere minderheden.

² *Russia with Teheran, Port Arthur, and Peking : a handbook for travelers / by Karl Baedeker. – 1971. - A facsimile of the original 1914 edition. – p. 369-370*

³ Overzicht kaarten deel 14:

http://www.retrobibliothek.de/retrobib/stoebem.html?teiid=5179605#a_5179605

Hier is de kaart van Europees Rusland te vinden: kiezen voor ‘faksimile’ of beter voor:

‘hochaufgelöstes Faksimile’ http://www.retrobibliothek.de/retrobib/hiresfaksimile_5183051.jpeg

Afb. 2b

Deel van de kaart uit Brockhaus: onderin Astrachan aan de Kaspische Zee, links boven Moskou, rechts bovenin Tseljabsinsk, van daaruit naar het zuidwesten Ufa en Samara.

De boodschap⁴ op tweede kaart (afb. 3a) begint met ‘Ik stuur een groet uit Oefa’.

De tekst gaat verder:

‘Ik blijf enkele dagen in op bij het station.

Ik drink merriemelk, wat een smeertroep, ik ben misselijk geworden.

Spoedig ga ik hier weg.’

Ook nu zijn de Basjkieren, ooit nomaden, beroemd met het fokken van paarden. Ze maken hun nationale drank -kumys- van paardenmelk (2 % alcohol). De drank zou een genezende werking hebben, maar daar bestaan wel wetenschappelijke twijfels over. Zo zou 4 weken kumys drinken helpen tegen tuberculose, maar voor antibiotica zou ik toch eerder kiezen.

In de streek waren ‘Kumys’ gezondheidcentra gevestigd, die begin 20^e eeuw zeer populair waren als bestemming. Er werden uiteraard kaarten en brieven verstuurd door de bezoekers en er is ook vrij veel materiaal te vinden uit deze streek.

⁴ Met dank aan Olav Petri voor de vertaling.

Афб. 3а

De schrijver is op het station, en het stempel is een spoorpost-stempel:

ЧЕЛЯБИНСКЪ 124 САМАРА [CHELYABINSK 124 SAMARA], 26-6-1911. Dit ovale stempel - met onderin het volgnummer 7 - was op lijn 124 in gebruik van 7-7-1906 tot 13-1-1917.

Als we op de kaart kijken ligt Oefa ongeveer tussen deze plaatsen aan de spoorlijn:

De kaart gaat naar Astrachan, en dit zien we in het aankomststempel, АСТРАХАНЪ, 27-6-1911.

De spoorlijn Samara - Zlatoust

Ufa ligt op de spoorlijn Samara – Zlatoust. Het eerste stuk van Batraki via Samara naar Kinel werd in januari 1877 geopend. Daarna ging men verder met de aanleg oostwaarts: van Kinel naar Ufa werd in september 1888 in gebruik genomen, en in september 1890 werd Zlatoust bereikt.

De Samara-Ufa spoorlijn was het eerste deel van de Siberische hoofdspoorlijn. De opening op 8 september 1888 was een heel officieel gebeuren: de eerste trein werd in Ufa opgewacht door de Minister van Transport, ook Gouverneur-Generaal en lid van de Staatsraad, Konstantin Nikolayevich Pos'et. Het doorgeknipte lint ging voor de ene helft naar St-Petersburg, de andere helft bleef in Oefa. In oktober 1892 werd het traject van Zlatoust tot Chelyabinsk geopend. Daarmee was het deel tussen Samara tot Chelyabinsk gereed. Een mooie artikelenreeks van V.G. Levandovsky over deze spoorlijn is te vinden in *Rossica*⁵.

⁵ *Late 19th- and 20th-century mail : the Samara-Zlatoust and Volga-Bugul'ma railroads / by V.G. Levandovsky ; transl. David M. Skipton. – In: Rossica 2007 ; no. 147. p. 74-80.*

Deel II: Rossica 2007 ; no. 148. – p. 19-32 Deel III: Rossica 2007 ; no. 149. – p. 30-42

Deel IV: Rossica 2008 ; no. 150. – p. 36-48 Deel V: Rossica 2008 ; no. 151. – p. 1-3

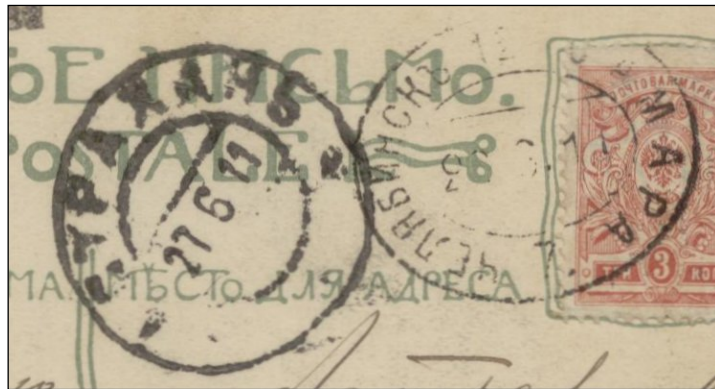
Update: Rossica 2009 ; no. 152. –p. 52-61 Update: Rossica 2009 ; no. 153. – p. 32

OEF

In zijn eerste artikel laat Levandovsky een brief zien met het stempel van een ongenummerde postwagon op deze route. In het stempel staat de aanduiding ПОЧТОВ. ВАГОНЪ УФА-КИНЕЛЬ [ПОЧТОВ. VAGON UFA-KINEL] met de datum in drie regels: 12 DEC. 1888. Dit stempel is heel kort gebruikt: al snel daarna komen de stempels met nummer als routeaanduiding in gebruik. Het eerste gesignaleerde spoorpoststempel met de aanduiding van het nummer van deze route is van 22 januari 1892: lijn 124, Chelyabinsk-Samara. In deze ronde stempels staan niet de plaatsen, maar alleen het nummer van de postroute aangegeven: 124 of de andere richting, Samara – Chelyabinsk met nummer 123. Een traject kreeg een oneven nummer voor de route vanaf het controlerende stationspostkantoor en een even nummer voor de omgekeerde richting. Bovenin het stempel staat ПОЧТОВЫЙ ВАГОНЪ No. [ПОЧТОВЫИ VAGON] met nummer, datum in drie regels in het midden, onderin nog een volgnummer van het stempel. In 1900 verschijnt een nieuw type stempel: rond, 'cross-date', (eerst de dag, daaronder de maand, links van het geheel de eeuw en rechts de rest van het jaartal), met aanduiding van het nummer van de postwagonroute. Het handboek op het gebied van de spoorpoststempels, geschreven door A.V. Kiryushkin en P.E. Robinson⁶ geeft uiteraard gegevens over lijn 123-124. Deze gegevens worden in de tabellen van V.G. Levandovsky aangevuld.

In 1903 werden de ovale stempels voorgeschreven en langzaam ingevoerd: bovenin het nummer van de route en de namen van de eindpunten. De eerste - gesignaleerde - ovale stempels van het traject 124 zijn uit 1905 en van traject 123 uit 1906.

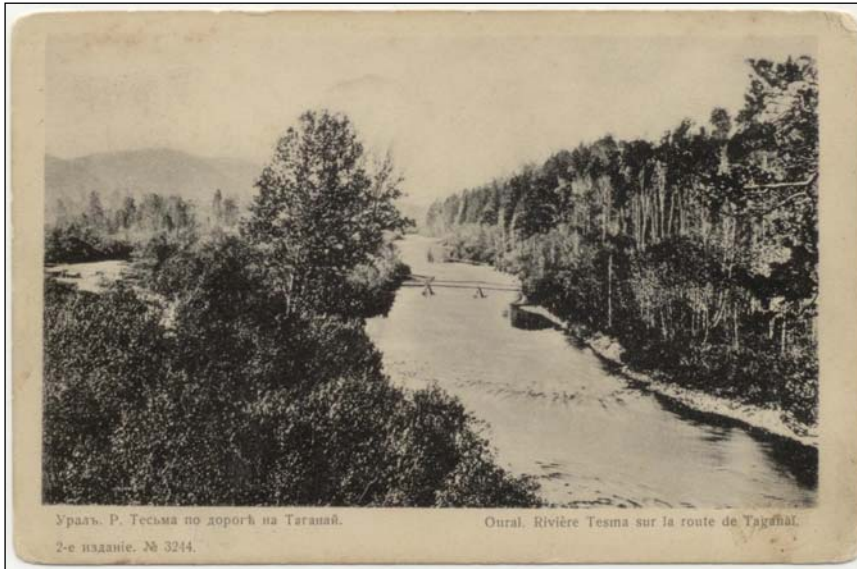
Van traject 124 zijn meer stempels (oplopende volgnummers) gemaakt dan van traject 123: er ging op dit traject blijkbaar meer post westwaarts dan richting Siberië.

Afb. 3b

---

⁶ *Russian railway postmarks / by A.V. Kiryushkin and P.E. Robinson. - 1994*

Afb. 3c

Beeldzijde van de kaart: de rivier de Tesma bij Taganai. De Baedeker⁷ van 1914 beschrijft Zlatoust en gaat dan verder met de beschrijving van de route oostwaarts: ‘The *Taganai* (3600 ft.) rises on the left. We cross the *Tesma*.’

De St. Eugeniya Gemeenschap

Op de kaart (afb. 3a) is het logo te zien van de St. Eugeniya Gemeenschap, die de kaart heeft uitgegeven.

De verpleging van zieken in de 19^e eeuw was vooral het werk van de Zusters van Barmhartigheid, gemeenschappen binnen de Orthodoxe Kerk. Verder waren er nog semi-religieuze genootschappen voor de verpleging van militairen.

In 1915 vielen 115 gemeenschappen onder de jurisdictie van het Rode Kruis.

In Petrograd was een van de grotere gemeenschappen gevestigd, de Gemeenschap van St. Eugenia met 465 leden. De Zusters van barmhartigheid van het Rode kruis en de St. Eugenia Gemeenschap hebben een groot aantal kaarten uitgegeven⁸. De inscriptie in het logo op deze kaart is: ‘Voor het welzijn van de St. Eugeniya Gemeenschap’ (afb 3d).

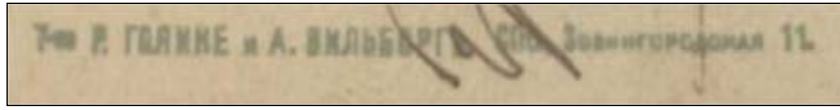
Afb. 3d

⁷ .p. 370

⁸ Zie: *Rode Kruis: kaarten uitgegeven door de St. Eugeniya Gemeenschap / Jan Kaptein.* – In: *HBG 2005* ; 46. – p. 4-5.

OEF

J.G. Moyes maakt in zijn artikel in *Rossica*⁹ een indeling van deze kaarten van de St. Eugeniya Gemeenschap. Deze kaart is van het meest voorkomende type: een groter logo dan de andere types, meestal met dubbele deelstreep op de adreszijde. Het kruis is rood en de rest van de adreszijde in één kleur, meestal groen (zoals deze kaart). Dit type kaart is in gebruik tot 1915. Er is verder nog een onderverdeling te maken volgens drukker: ook de drukker van deze kaart staat binnen deze opsomming. De drukker is op deze kaart te vinden op de rechterraand.

Afb. 3e

De drukker, aan de rechterzijde van de kaart: Golike en Vil'borg, met het adres Zvenigorodskaya 11 SPB.

De adreszijde van deze kaart is in tweeën verdeeld. Kaarten met de adreszijde in tweeën verdeeld verschijnen pas in 1905. Daarvoor werd een prentbriefkaart alleen zonder boodschap op deze adreszijde tegen briefkaarttarief geaccepteerd.

Het drukken van briefkaartformulieren was heel lang een staatsmonopolie. Pas op 19 oktober 1894 werd de bezorging van particulier gedrukte kaarten/formulieren geregeld. Wel waren er voorwaarden: geen ingedrukt zegel, geen staatswapen, op de voorzijde alleen adres, postale aanduidingen en de postzegel. En natuurlijk was ook goedkeuring door de censuur nodig. In 1895 zien we de eerste ansichtkaarten in Rusland.

Postkantoren op stations: Chelyabinsk

Hiervoor is de spoorlijn Samara-Zlatoust besproken. Deze werd doorgetrokken naar Chelyabinsk. De Spoor Post Administratie werd in 1869 opgericht voor de post per spoor. Deze organisatie was wel nauw verbonden met de Rijkspost, maar bleef een aparte organisatie. De organisatie beheerde de 'rijdende postkantoren' - zoals het traject Samara –Chelyabinsk met nummer 123/124 - en stationspostkantoren. Deze stationspostkantoren hadden hun eigen spoorpoststempels. Chelyabinsk was een belangrijk knooppunt. Het was eindpunt van de zogenaamde 'Samara-Zlatoust-spoorlijn' en er kwamen nog twee andere lijnen samen: de 'Siberische lijn' en de lijn uit Perm.

Het stationspostkantoor hier ressorteerde onder de spoorpost-organisatie. Het vroegste spoorpoststempel van dit postkantoor is een rond 'cross-date'-stempel, in gebruik van 1897 tot 1905. Daarna worden de ovale stempels ingevoerd. De kaart hieronder (**afb. 4**) heeft het stempel van ЧЕЛЯБИНСКЪ [CHELYABINSK] ВОЗАЛЪ [VOKZAL =station]. De beeldzijde van de kaart laat Zlatoust - op de route tussen Oefa en Chelyabinsk - zien vanuit het zuidwesten.

De stad ligt aan de Ai, die door een afdamming in de tsarentijd hier een flink meer vormde.

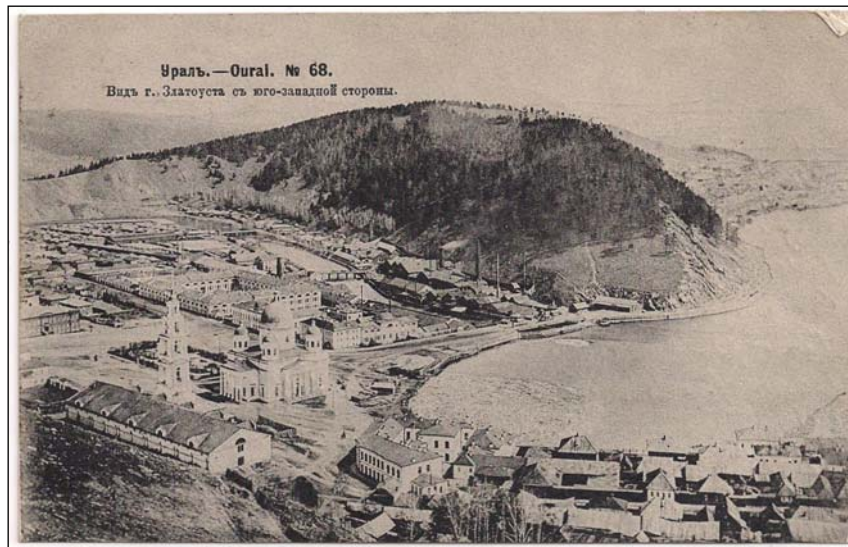
---

⁹ *Red Cross charity postcards from the Sisters of Mercy / by J.G. Moyes. – In: Rossica 1991 ; no. 117. – p. 17-26*

OEF

Afb. 4a

Afb. 4b
Panorama van Zlatoust vanuit het zuidwesten.